

SE POATE VORBI ÎN ROMÂNĂ DE (PRE)NUME UNISEX?

OLIVIU FELECAN

Technical University of Cluj-Napoca,
North University Centre of Baia Mare, România

Can one talk in Romanian about unisex (first) names?

Abstract: The category of unisex (first) names has not benefited of previous approaches in Romanian specialised literature, while in other language areas several studies have been devoted to the topic in question in the past decades.

Anthroponomastically, unisex (first) names can be considered *unconventional anthroponyms* due to their reduced ability to convey (intersexual) individualisation. Conventional anthroponyms (being officially established) imply a transparent nominal distribution (see the nomenclators that inventory first names specific to female individuals vs first names specific to male individuals).

While in other geographical areas unisex (first) names are accounted for by the adjacent naming custom, in the Romanian ethnolinguistic community their occurrence is sporadic and, therefore, surprising, related rather to the import of foreign naming patterns.

The present study looks at the way in which unisex first names enter and spread in the autochthonous onomastic system and, by comparison, follows the same phenomenon in languages in which this anthroponymic practice is traditional (English, French, Italian and Russian). Finally, the paper tries to provide an answer to the question referring to whether we can talk about unisex (first) names in Romanian.

Keywords: unisex (first) names, unconventional anthroponyms, hypocoristics.

1. Definirea conceptului

Categoria (pre)numelor unisex nu a beneficiat de abordări anterioare în bibliografia de specialitate românească, în timp ce în alte spații lingvistice, teme în discuție i-au fost consacrate, în ultimele decenii, mai multe studii, în concordanță cu inventarierea lor în cărțile care consemnau prenumele dintr-o anumită zonă/ țară¹. Până în prezent, limba română nu a consemnat sintagma *(pre)nume unisex*, fapt susținut de definiția pe care dicționarele o oferă adjectivului invariabil *unisex*: „(despre vestimentație, pieptănătură etc.) destinat deopotrivă femeii și bărbatului” (<https://dexonline.ro/definitie/unisex>)².

¹ În SUA, de exemplu, sunt înregistrate în lucrări de specialitate nume comune ambelor sexe încă din anii `30 ai secolului XX (cf. Barry, Harper 1982: 15–16).

² În DEX (1998), MDA (2010) sau în DLR (2011) nici măcar nu este consemnat.

Spre deosebire de română, engleza înregistrează atât un adjectiv – „(especially of clothing or hairstyles) designed to be suitable for both sexes” –, cât și un substantiv, cu înțelesul: „A style in which men and women look and dress in a similar way” (<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/unisex>).

În franceză, dicționarul Larousse (2012) dă adjectivului *unisexe* sensul „qui convient aussi bien aux hommes qu'aux femmes: mode unisexe”.

Ne preocupă, în cele ce urmează, modalitatea de numire a unui nou-născut cu prenume de acest tip, situație regăsită mai ales în unele limbi străine. Pe lângă sintagma *unisex names*, bibliografia de specialitate mai consemnează câteva (*androgynous names*³, *epicene names*, *gender-neutral names*), în funcție de tipul publicației în care se găsesc studiile ce glosează pe marginea problemei investigate (de antropologie, filologie, psihologie).

By definition, androgynous names do not serve as gender markers. Two radically different expectations about their growth are plausible: on the one hand, the rise of feminist movement, which militates against gender distinctions, would suggest androgynous names increasing in recent decades. On the other hand, cross-cultural research indicates that first names designate gender more frequently than any other characteristic of a child or its family, suggesting a minimal increase (Liebersohn, Dumais, Baumann 2000: 1249).

În opinia americanilor Berry și Harper, „unisex names are defined as being given with substantial frequency to babies of both genders in the same population in the same year” (2014: 13). Prin urmare, astfel de nume pot fi percepute ca atare doar în sincronie.

2. Apariția/ originea prenumelor unisex

În opinia noastră, proliferarea (pre)numelor unisex are mai multe cauze, care vor fi expuse în continuare, fără a face distincția între spațiul românesc și cel străin.

2.1. Din punct de vedere psiholingvistic, părinții cu vederi liberale aleg un astfel de nume pentru a-și mulțumi (în opinia lor) copilul, gândindu-se, probabil, la adaptabilitatea acestuia în situația unei intervenții chirurgicale de schimbare a sexului, de exemplu. Deși nu s-au înregistrat multe astfel de cazuri în țara noastră, în alte spații culturale sunt mediatizate vedetele care au optat pentru schimbarea numelui. Artistul *Dana International* a primit la naștere numele *Yaron Cohen*, dar, în urma schimbării de sex, și-a înlocuit prenumele cu *Sharon* (https://en.wikipedia.org/wiki/Dana_International).

Câștigătorul Eurovision din anul 2014 este *Conchita Wurst*. Acest nume de scenă a fost atribuit de *Thomas Neuwirth*, care „uses masculine pronouns when referring to himself but feminine pronouns to describe Wurst”. „The name “Conchita” meanwhile

³ „Individuals with ambiguous first names or ambiguous nicknames should more often be classified as «androgynous» than individuals with nonambiguous first names or nicknames” (Rickel, Anderson 1981: 1059).

had been adopted from a Cuban friend of his” (https://en.wikipedia.org/wiki/Conchita_Wurst).

2.2. O altă posibilă explicație stă în preferințele cuplurilor în ce privește sexul viitorului copil; astfel, nou-născutul primește prenumele pe care părinții îl aveau pregătit. Prin urmare, alegerea numelui de botez – selecția operată de obicei înainte de sau în perioada sarcinii – exclude alternativa și, în cazul nașterii unui copil de sexul opus celui dorit, cuplul se ambiționează să păstreze prenumele ales anterior, asumându-și riscurile pentru care „va plăti” viitorul adult.

2.3. Următoarea explicație privește alegerea numelui din temeuri ludice. Tinerii părinți selectează un prenume care, în percepția lor, are o istorie hazlie, considerându-l *cool*, fără să problematizeze repercusiunile acestei alegeri pe termen lung. Situația trimite la preferința unora pentru îmbrăcămintea unisex sau pentru un aspect exterior neutru. Nu sunt excepții cazurile în care satisfacția proprie dată de o atare alegere vestimentară nu este împărtășită și de ceilalți participanți la „spectacolul” vizual oferit de excentricitatea rezultată dintr-o percepție „deformată”. Nemulțumirea (tacită sau exteriorizată) a reprezentanților celor două curente – cei cu priviri „liberale” /vs./ retrograzi – sunt puse pe seama eternului conflict dintre generații.

2.4. O altă cauză a apariției prenumelor unisex trebuie căutată în împrumuturile uneori nejustificate de nevoile interne ale limbii din idiomurile străine. Unii părinți, prinși în mirajul eufonic al unor nume de botez alogene, le atribuie propriilor copii, fără a-și pune problema genului comportat de acestea în limba de origine. Un astfel de exemplu este prenumele *Noel*, atribuit unor copii americani. Însă, cele mai multe prenume preluate după model străin au la bază nume ilustre, aparținând unor vedete mult mediatizate în presa audio-vizuală. În cazul acestora, nu mai contează sexul copilului, ci dorința implicită ca el să preia din prerogativele (estetice, sociale, financiare etc.) ale celui care i-a slujit drept model onomastic.

Totuși, alegerea unui prenume de gen diferit pentru propriul copil poate avea și motivație „elitistă”: este cazul actriței hollywood-iene *Mircea Monroe*, botezată astfel ca omagiu adus profesorului favorit al tatălui său – *Mircea Eliade* – de la Universitatea din Chicago (v. Felecan 2014a: 144).

O circumstanță atenuantă în ce privește transferul unor prenume dintr-un gen într-altul o oferă multilingvismul. Același prenume (*Andrea*) este masculin în unele limbi (italiană), dar feminin în altele: cehă, germană, maghiară, spaniolă. Putem presupune că unii părinți și-au botezat băiatul *Andrea* fie din preferința pentru limba italiană, fie din admirație pentru tenorul *Andrea Bocelli*. O astfel de rațiune poate conduce la apariția unui nou prenume unisex.

2.5. Explicația următoare are în vedere istoria – relatată de mai mulți studenți intervievați – potrivit căreia, la înregistrarea nou-născutului în actele oficiale, tatăl se afla sub influența alcoolului și nu a mai ținut cont de opțiunea mamei. Astfel se explică unele prenume unisex, precum *Pipi*. Doar în anul 2013, potrivit Direcției pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, „32 de nou-născuți au fost numiți Pipi” (<http://www.gandul.info/>

stiri/ce-nume-neobisnuit-i-au-dat-parintii-acestui-baietel-nascut-anul-trecut-in-sectorul-1-din-bucuresti-top-20-nume-la-baieti-si-fete-in-2013-11943474).

Există și situația inversă, când prenumele nou-născutului este hotărât doar de mamă. Pornind de la diferențele dintre sexe, psihologul Nicolas Guéguen constată că,

si les hommes sont plus conventionnels, les femmes apparaissent plus innovantes en matière d'attribution des prénoms [...], elles sont également plus susceptibles de donner un prénom inhabituel aux filles qu'aux garçons (2008: 30).

2.6. Unele prenume neconvenționale pot fi considerate unisex, de vreme ce le lipsește diferența specifică. În studiul *Unconventional First Names: Between Onomastic Innovations and Illustrious Models* (2014a: 133–155), am amintit mai multe astfel de exemple din spații geografice diferite. Am inventariat prenume cifre (2nd, 3rd), litere (A, B, K, Q), semne de punctuație (., &), obiecte din jurul nostru, cum sunt banii sau cărțile de joc (*Dolar, Joker*), branduri (*Ikea, Metallica, Opel, Renault*). „Opacitatea” acestora anulează posibilitatea intuirii corecte a sexului denotatului.

2.7. Anumite prenume unisex sunt asociate cu unele nume de familie, grație genului gramatical în care se încadrează. Onomasticonul românesc dispune de astfel de exemple: *Gheorghe Radu, Mihai Petre, Mircea Radu, Radu Vasile, Victor Iancu* ș.a. De vreme ce mamele/ soțiile lor pot fi apelate ca doamna *Radu*, doamna *Vasile*, fiicele acestora, în sistemul școlar, pot fi chemate simplu *Radu, Petre, Vasile, Iancu*; din obișnuință, faptul în sine poate fi perceput ca normal, iar pasul spre apariția unor prenume masculine pentru fete este mic. Situația este valabilă și invers, de vreme ce se înregistrează bărbați cu nume de familie de gen feminin. Un exemplu celebru este al cântărețului *Smiley*, pe numele real *Andrei Tiberiu Maria* (http://www.spy.ro/adevaratul-lor-nume-este_27521.html).

2.8. Dacă în onomastica românească predomină numele de botez duble (în prezent), simple (în trecut) sau, mai rar, triple, în aria romanică occidentală, începând cu secolul al XVII-lea, mai ales în familiile nobile, se practică atribuirea prenumelui multiplu. Este întâlnit îndeosebi în spaniolă, Cristian Ionescu oferind următorul exemplu: *Santos Eulalia Maximiliano Enrique* este „constituit din prenumele bunicului, numele sfintei din ziua nașterii, prenumele nașului și corespondentul masculin al prenumelui mamei” (ELR 1989: 253)⁴. Aceasta dovedește că, prin alăturarea unor prenume masculine și feminine, din rațiuni ce țin de respectarea tradiției, se poate ajunge, în timp, la dispariția obiceiului de a alătura numele de botez în două serii paralele – masculine și feminine –, concomitent cu apariția unei categorii compozite, denumite fie unisex, fie androgenă. Exemplele nu se limitează doar la spațiul iberic, ci se găsesc și în alte limbi, îndeosebi în numirea reprezentanților caselor regale europene. De pildă, numele complet al Marelui Duce de Luxemburg este *Henri Albért Gabriel Félix Marie Guillaume*,

⁴ Un exemplu contemporan este al omului politic spaniol *José María Alfredo Aznar López*, fost șef al guvernului între anii 1996–2004. Se cuvine precizat că *Aznar* este numele de familie al tatălui, iar *López*, al mamei.

iar al unui prinț belgian, Arhiduce de Austria-Este – *Amedeo Marie Joseph Carl Pierre Philippe Paola Marcus d'Aviano*.

2.9. Apariția prenumelor unisex poate fi determinată și de rațiuni religioase. Pornind de la preceptele creștine, conform cărora bărbații și femeile nu sunt egali, ba mai mult, femeia trebuie să fie supusă soțului, unii dintre părinții atei ar putea da prenume unisex propriilor fete, tocmai ca să demonstreze că acestea sunt egale băieților, că nu se diferențiază de aceștia la nivelul numelui din certificatul de naștere.

2.10. Din perspectivă lingvistică, proliferarea unor prenume unisex poate fi asociată cu tendința de egalizare a rolurilor dintre sexe, perceptibilă la nivelul adresării reverențioase: doamna/ domnul doctor / profesor / director. În astfel de situații se renunță la distincția dintre ocupație, profesie și sexul purtătorului, ceea ce constituie primul pas spre o identitate antroponimică. Transferul onomastic poate avea loc de la funcție, rang, la prenume, așa cum s-a generalizat în societate adresarea oficială de tipul doamna/ domnul *Popa/ Ciobanu* etc.

2.11. O altă rațiune pentru existența unor prenume unisex se găsește în anumite practici, rituri arhaice. Este vorba de „nume de conjurare a răului sau a bolii”, după cum le numește Domnița Tomescu (ELR 2001: 457). Un exemplu elocvent este *Sava*. Potrivit calendarului creștin, mai mulți sfinți au purtat acest prenume, însă, el poate fi întâlnit și la femei⁵, cu scopul de a feri purtătoarea de un blestem. Întâmplarea este relatată de *Sava Negrean-Brudașcu*, botezată cu nume de băiat pentru a păcăli moartea, pentru a evita destinul fatidic al înaintașilor (părinții pierduseră înaintea ei șapte copii): <http://www.acasatv.ro/povestiri-adevarate/sava-negrean-brudascu-a-fost-botezata-cu-nume-de-baiat-pentru-a-fi-ferita-de-un-blestem.html>.

2.12. Există situații în care adoptarea unui prenume de gen diferit se face la maturitate, fiind consecința unui act de numire (neconvențională) a posesorului însuși. Este cazul pseudonimelor. Poate cel mai cunoscut este cel al romancierei din secolul al XIX-lea *George Sand*, născută *Amantine-Lucile-Aurore Dupin* (<http://www.britannica.com/biography/George-Sand>). Asumarea unui prenume masculin, în acest caz, poate fi interpretată ca o formă de protest împotriva convențiilor sociale din epoca respectivă, constituind, totodată, un reper pentru mișcarea feministă ulterioară, care milita pentru egalitatea între sexe, chiar și la nivel antroponimic.

Așa cum judecarea unei persoane se face și din considerente ce țin de numele ei, „the evaluation of a name may depend on class, race, or sex” (Erwin 2006: 514). Prenumele unisex, prin neutralitatea sa, are capacitatea de a anula prejudecățile celor din jur (sau, dimpotrivă, de a le potența). „En attribuant le même prénom, inconsciemment, on chercherait à ce que notre enfant parvienne à ce même niveau de réussite” (Guéguen 2008: 34). Prin urmare, o persoană care a tras ponoase de pe urma numelui, va acționa în consecință în ce privește prenumele atribuit propriului copil, pentru ca istoria să nu se repete.

2.13. Una dintre cauzele cel mai des invocate în literatura de specialitate privește

⁵ În zona rurală din Maramureșul istoric prenumele *Sava* se întâlnește la femei mai în vârstă.

mișcarea feministă tot mai vocală, vizibilă în ultimele decenii. De exemplu, în Suedia, una dintre inițiativele mișcării feministe a fost „to abolish the difference in first names related to biological sex” (Brylla 2009: 176). Aceeași autoare își pune, pe bună dreptate, problema dacă „abolishing sex-typed given names would in practice promote equality between the sexes”.

2.14. O altă sursă de îmbogățire a numelor unisex se găsește în nomenclatoarele literare sau cinematografice. Dacă intenția auctorială/ regizorală este de a produce comicul de situații și comicul de caracter, exemplele ilustre pot crea o anumită dependență, astfel încât să fie imitate, la nivel onomastic, de fanii respectivelor personaje.

2.15. Impactul pe care îl are comunicarea on-line a condus la creșterea numărului de prenume unisex direct proporțional cu voința locuitorilor de a-și ascunde identitatea reală în spatele uneia fabricate (vezi cazurile în care femeile își iau prenume de bărbați și invers, cu scopul ocultării identității proprii și de a se da drept altcineva).

3. Statutul (pre)numelor unisex

Din punct de vedere antroponomastic, (pre)numele unisex pot fi considerate, din cauza capacității reduse de individualizare (intersexuală), *antroponime neconvenționale*. Antroponimul convențional (statuat oficial) implică o distribuție nominală transparentă (a se vedea nomenclatoare care inventariază prenume specifice persoanelor de sex femeiesc vs. prenume specifice persoanelor de sex bărbătesc)⁶. Pornind de la premisa că „a useful function of a popular first name is that it identifies the person as male or female”, „unisex names are deviations from the norm, but people with unisex names do not tend to deviate from the norm” (Berry, Harper 1993: 228). Totuși, lucrări medicale citate de cei doi cercetători americani confirmă „the social and psychological confusion experienced by the person with a unisex name”, iar recomandarea onomastică este „against giving a sexually ambiguous name” (Berry, Harper 1993: 229).

Din perspectivă diacronică, se constată diferențe în încadrarea unor prenume în lista de nume comune ambelor sexe. Berry și Harper, bazându-se pe o seamă de studii din spațiul anglofon, referitoare la prenumele copiilor, susțin că cele mai multe nume unisex sunt clasificate ca masculine (*Bobbie, Carroll, Casey, Dana, Jamie, Kim, Lindsay, Robin, Sam* etc.), puține feminine (*Abbey, Jan, Marty, Nickie*), iar câteva sunt neutre, adică nici masculine, nici feminine (*Abby, Bev, Christy, Eden, Lou, Mel, Syd*) (1982: 17–18). În timp însă, prenumele unisex nu sunt stabile, ele putându-și schimba statutul: dacă în studiul din 1982 cei doi americani constată evoluția de la masculin > unisex > feminin, lucrarea acelorași autori din 1993 inventariază în diacronie câteva exemple, în care nume unisex specific feminine au devenit în cursul deceniilor specific masculine (*Jan, Kim, Kelly, Robin*), așa cum prenume masculine au fost percepute ca feminine

⁶ „Most personal names identify the sexes of their owners. Names are usually chosen from separate lists for boys and girls. In some countries, names are exclusively female or male” (Berry, Harper 1982: 15).

(*Alexis, Shannon, Taylor*). Faptul dovedește instabilitatea prenumelor unisex, statutul lor ambiguu în ceea ce privește asocierea lor cu un gen gramatical. Revendicarea unui prenume ca aparținând unui anumit gen poate fi combătută de purtarea lui de către o vedetă, iar mediatizarea acesteia conduce la influențarea mentalului colectiv, în sensul apariției unor șabloane antroponimice, care îi îngustează sfera de întrebuintare.

An unusual name has the advantage of being distinctive. This attribute of unisex names is in accordance with one of the purposes of names, to provide a label differentiating the owner from other people. This attribute of unisex names probably accounts for the large number of names used for both sexes (Berry, Harper 1982: 22).

Prenumele comune bărbaților și femeilor câștigă tot mai mult teren într-o societate care pune un accent tot mai sporit pe egalitatea între sexe.

Unisex names therefore may be expected to become more popular, but they are not likely to become preponderant. Female and male names serve the function of distinguishing the owner from all people of the opposite sex. A large increase in frequency of unisex names would detract from this useful attribute of personal names while diminishing the advantageous distinctiveness of unisex names (Berry, Harper 1982: 22).

Totuși, anumite prejudecăți legate de supremația sexului tare asupra celui slab rămân în vigoare. De exemplu, „a unisex name is usually avoided for boys once it is clear that it is being given to girls also” (Berry, Harper 1993: 236). Conform preceptului latin *nomen est omen*, un nume puternic (*id est masculin*) are premisele de a asigura succesul în viață, pe când un prenume feminin (asociat cu sexul slab) are șanse mai mici să contribuie la succesul profesional. Ipoteza se confirmă și în alte studii, precum cel al lui Lieberson, Dumais și Baumann (2000: 1249):

Overall use of androgynous names is barely increasing; however, the disposition to use androgynous names has increased among parents of daughters [...] The minimal increase in androgyny reflects a gender contamination effect that may be operating in a variety of others domains as well.

„Male common names tend to be rated more positively than female common names” (Erwin 2006: 514). Investigațiile întreprinse la sfârșitul veacului trecut sunt confirmate și în prima decadă a secolului XXI. „Changes during the 20 years from 1990 to 2010 for names with consistent gender preference indicate that females more often than males were given a name that was more popular for the opposite gender” (Berry, Harper 2014: 16).

4. (Pre)nume unisex în diverse limbi

Dacă în limba română prenumele unisex sunt extrem de rare, nu aceeași situație se găsește în alte limbi (engleză, franceză, italiană, rusă), în interiorul cărora se poate

vorbi de tradiție într-o atare practică antroponimică. Trebuie făcută distincția între substantivele proprii epicene dintr-o limbă și substantivele omofone din cadrul aceleiași limbi⁷. Pentru prima situație, oferim drept exemplu s.m.fr. *Yves*/ s.f.engl. *Eve*, pronunțate identic⁸. Pentru cea de-a doua situație, exemplificăm cu prenume unisex de tipul: *André/ Andree, Daniel/ Danielle, Emmanuel/ Emmanuelle, Frédéric/ Frédérique, Gabriel/ Gabrielle, Marcel/ Marcelle, Michel/ Michelle, René/ Renée* (http://french.about.com/od/culture/a/frenchnames_4.htm). Situația din limba franceză nu este singulară, de vreme ce, așa cum constată Ivar Utne,

homonymous names (homographs or homophones) are common all over the world. A man's name in one culture may look like a woman's name, with a different etymology, in another culture, and even within the same culture (2012: 84).

Dintre prenumele unisex „clasice” din limba franceză amintim: *Camille, Claude, Dominique*⁹, *Marie, Maxime, Noel*. Dacă în perioada medievală, *Marie* era utilizat pentru a desemna atât bărbați, cât și femei, în timpurile moderne prenumele și-a restrâns utilizarea doar la genul feminin. În ciuda acestui fapt, în zilele noastre, atrag atenția anumite compuse pietrificate, formate dintr-un masculin și un feminin: *Jean-Marie*¹⁰, *Marie-Jean, Marie-Pierre*.

Limba în care s-au studiat cel mai mult prenumele unisex este engleza (din Marea Britanie, SUA, dar și în alte state anglofone). Potrivit cercetătorilor Berry și Harper, „names tend to evolve from male to unisex and from unisex to female. This may be attributable to a prevalent preference for giving a masculine name to a girl rather than giving a feminine name to a boy” (1982: 21). De aici rezultă ideea că poziția dominantă în societate revine bărbatului, prenumele său fiind valorizat pozitiv. Dintre exemple de prenume masculine preluate pentru a desemna persoane de sex femeiesc, amintim: *Ashley, Beverly, Evelyn, Hilary, Jocelyn, Joyce, Kelly, Lynn, Meredith, Shannon, Shirley, Sidney, Vivian* sau *Whitney*. Succesul de care s-au bucurat unele sau altele dintre prenumele unisex în decursul anilor a fost schimbător, ceea ce demonstrează existența unei mode onomastice și în acest compartiment antroponimic. Întrebuintarea efemeră a prenumelor unisex este semnalată și de Berry și Harper:

the same name is usually given to a substantial number of females and males for a limited duration, sometimes less than 20 years. In the USA, the great diversity of names

⁷ „Choice of a name can be influenced by its spelled letters in addition to its spoken sound” (Berry, Harper 2014: 14).

⁸ A se vedea numele designerului francez *Yves Saint Laurent*, în opoziție cu al actriței și cântăreței hip-hop americane *Eve Jihan Jeffers*.

⁹ V. politicianul *Dominique Strauss-Kahn* / femeia de afaceri *Dominique Reiniche*, fost manager Coca-Cola Europa.

¹⁰ Unul dintre politicienii cei mai mediatizați și controversați ai Franței secolului XXI este *Jean-Marie Le Pen*. Acesta și-a botezat fiica mai mare *Marie-Caroline Le Pen*, ceea ce demonstrează că același prenume se poate atribui unor persoane de sex diferit chiar în interiorul aceleiași familii.

enables unisex naming to persist. Names that cease to be unisex are replaced by new unisex names. The information on Pennsylvania indicates that in 1960, the principal unisex names were Terry, Lee, Robin, and Dana. In 1990, they were Kelly, Jamie, Casey, and Taylor. In 2010, they were Riley, Peyton, Quinn, and Avery (2014: 22).

La fel, citând Social Security Administration, website-ul wikipedia.org amintește că locul lui *Madison* și *Logan* – cele mai populare prenume unisex atribuite băieților din SUA – a fost luat de *Jayden*, începând cu 2008, așa cum, în cazul fetelor, *Alexis* a fost „detronat” de *Madison* încă din anul 2000 (https://en.wikipedia.org/wiki/Unisex_name).

Dacă în secolele trecute unele prenume unisex aveau sorginte religioasă, precum cele puritane – *Abstinence*, *Fear-God*, *Kill-sin*, *Praise-God*, *Obedience*, *Silence* (cf. http://www.slate.com/blogs/the_vault/2013/09/13/puritan_names_lists_of_bizarre_religious_nomenclature_used_by_puritans.html) –, în zilele noastre, acestea derivă din natură (*Lake*, *Rain*, *Willow*), culori (*Blue*, *Grey*, *Indigo*), regiuni sau țări (*Dakota*, *India*, *Montana*), nume de familie (*Jackson*, *Mackenzie*, *Murphy*) sau de politicieni (*Kennedy*, *Madison*, *Reagan*)¹¹.

Pe mai multe site-uri de specialitate găsim ocurențele prenumelor în funcție de sexul copiilor, ceea ce facilitează observarea diferențelor fonetice și a evoluției întrebunțării lor: *Casey* (336 b./ 466 f.), *Dakota* (226 b./ 267 f.), *Harley* (415 f./ 592 b.), *Jaiden*/*Jayden* (168 b./ 176 f.), *Jordan* (48 b./ 130 f.), *Justice* (432 b./ 176 f.), *Peyton* (60 f./ 130 b.), *Riley* (39 f./ 106 b.), *Rowan* (340 b./ 469 f.) (http://babynames.allparenting.com/babynames/Ideas/Top_50_Unisex_Baby_Names/). Totodată, pe alte pagini web, se oferă originea și sensul unora dintre numele unisex frecvente în spațiul anglo-saxon, astfel încât părinții să fie în cunoștință de cauză în momentul alegerii prenumelui viitorilor născuți. Din topul celor mai frecvente nume unisex găsite pe un site de specialitate se numără *Ash* (< *Ashton*), *Bobbie* (< *Robert*/*Roberta*), *Charlie* (< *Charles*/*Charlotte*), *Dakota* (origine indiană), *Eli* (origine biblică), *Frankie* (< *Frank*/*Francesca*), *Jamie* (< ebraică), *Jesse* (< ebraică, cu sensul „dar”), *Morgan*, *Rudy* (< *Rudolph*), *Stevie* (< *Stephen*/*Stephanie*), *Taylor* (< nume de familie cu origine engleză) (<http://www.babycentre.co.uk/125008043/top-30-unisex-names-photos>).

Nu doar franceza și engleza cunosc nume comune pentru băieți și fete, ci și alte limbi. Amintim italiana (*Andrea*, *Capri*, *Domani*, *Ferrari*, *Lanza*, *Luca*, *Messina*, *Monaco*, *Piccolo*, *Ricci*, *Rizzo*, *Rome* – <http://www.babynames.com/italian-baby-names.php?gender=E>) și rusa (*Alexis*, *Mi(s)cha*, *Misha*, *Sacha* (diminutiv de la *Alexandr*/*Alexandra*), *Zasha*, *Zilya* – <http://www.babynames.com/russian-baby-names.php?gender=E>). Transferul unor nume de botez dintr-o limbă în alta facilitează apariția prenumelor unisex. De pildă, desinența *-a* din *Luca*, *Nicola* (it.), *Nikita*, *Misha* (rus.) îi determină pe unii anglofoni să le asume ca feminine.

Se poate vorbi și despre caracterul internațional al unor prenume unisex, de vreme ce sunt utilizate în mai multe limbi. Câteva exemple elocvente sunt *Alex*

¹¹ V. https://en.wikipedia.org/wiki/Unisex_name

(engleză, olandeză, germană, franceză, portugheză), *Angel* (engleză, bulgară, macedoneană), *Ariel* (ebraică, engleză, franceză), *Camille* (franceză, engleză), *Chris* (engleză, olandeză)/ *Kris* (daneză, engleză), *Claude* (franceză, engleză), *Francis* (engleză, franceză), *Gabi* (germană, maghiară, română), *Gerry* (engleză, olandeză, dim. de la *Gerald*, *Gerard*/ *Geraldine*), *Inge* (danez, german, norvegian, olandez, suedez), *Jo* (engleză, germană, olandeză, dim. < *Joan*/ *Joanna*, *Josephine*), *Kelly* (engleză, irlandeză), *Maria* (catalană, italiană, occitană, portugheză, spaniolă), *Morgan* (englez, francez, galez), *Robin* (engleză, olandeză, suedeză, dim. < *Robert*/ *Roberta*), *Rosario* (italiană, spaniolă), *Saša* (sârbo-croată, dim. < *Aleksander*, *Aleksandra*)/ *Sasha* (rusă, dim. < *Aleksandr*/ *Aleksandra*), *Willy* (engleză, germană, olandeză, dim. < *William*, *Wilhelm*) (<http://www.behindthename.com/names/gender/unisex/3>).

Un aspect ce nu poate fi neglijat îl reprezintă statutul legal al prenumelor unisex. Dacă în unele state ele sunt acceptate fără restricții, având tradiție seculară (Anglia, SUA), în altele se înregistrează diverse îngrădiri legislative. De exemplu, în Germania, de-abia în 2008 s-a anulat obligația ca prenumele să fie distincte din punctul de vedere al genului. Până în 2012, Italia considera ilegală botezarea copiilor cu nume unisex, iar Ungaria (v. Raátz 2012: 29) și Islanda îngrădesc și în prezent această libertate, oferind două liste distincte, una pentru băieți și o alta pentru fete, recomandabile celor care urmează să dea prenume copiilor (v. Kvaran 2012: 163–176)¹².

5. Prenume unisex în limba română

Dacă în alte spații geografice (pre)numele unisex sunt justificate de cutuma denominativă adiacentă, în comunitatea etnolingvistică românească, prezența acestora este sporadică și, de aceea, surprinzătoare, ținând mai mult de importul modelelor denominative străine. Ceea ce se susține în bibliografia clasică americană (Barry, Harper 1982: 15), și anume că ar exista „a prediction that names tend to evolve from masculine to unisex and from unisex to feminine”, nu este aplicabil pentru spațiul românesc actual. Studiul de peste Ocean constată, ca urmare a unor atitudini culturale și stereotipii, că părinții au șanse mai mari de a da fiicei un prenume tipic masculin, decât să-și boteze fiul cu un prenume tradițional feminin¹³. În România, din investigațiile întreprinse în căutarea unor nume unisex, am găsit doar cazuri de persoane de sex bărbătesc purtătoare ale unor prenume feminine. Exemplele sunt foarte rare, situația fiind cu totul alta decât aceea de peste Ocean: *Carmen Stamatescu* – un domn devenit celebru ca urmare a realizării unui top al celor mai ciudate nume purtate de români¹⁴ –, *Cassian Maria*

¹² Aspecte privind legalitatea numirii nou-născuților în diverse culturi pot fi găsite în numărul 47 al revistei „Onoma” (2012).

¹³ „The extant literature does suggest that females do tend to have and prefer relatively less common names than males and hence it seems reasonable that girls are more likely to prefer female and androgynous names. Indeed, the girls even preferred the male androgynous name to the gender-typed male name” (Erwin 2006: 517).

¹⁴ Cazul acesta, împreună cu alte nume neconvenționale, a fost analizat în articolul *Categorii de antroponime: prenume și nume de familie neconvenționale* (Felecan O. 2014: 121–129).

Spiridon – poet și eseist ieșean¹⁵ –, *Venus Oprea* – primarul comunei Șag din județul Timiș. Astfel de exemple sunt fie erori de înregistrare la naștere, fie mostre ale orgoliului matern/ patern, fie dezvăluie pasiuni pentru anumite personaje mitologice, care au marcat copilăria părinților.

Dacă exemple de genul celor anterioare sunt sporadice, întâlnim o altă categorie de prenume românești, cu mari șanse de a fi considerate unisex, de vreme ce sunt utilizate atât cu referire la băieți, cât și la fete. Este vorba despre forme diminutive și hipocoristice, regășibile îndeosebi în contexte de comunicare informală. Totuși, din unele dintre studiile realizate în urma cercetărilor pe teren în nord-vestul României¹⁶, rezultă preferința unor părinți de a-și boteza copiii cu astfel de forme nominale, care, în lipsa unui al doilea prenume edificator, nu permit „pronosticări” asupra sexului nou-născutului. Aceasta ar fi dovada cea mai clară a existenței în limba română a unor forme antroponimice unisex, de tipul *Adi* (< *Adrian/ Adriana*), *Alex* (< *Alexandru/ Alexandra*), *Andi* (< *Andrei/ Andreea*), *Cris* (< *Cristian/ Cristina*), *Dani* (< *Daniel/ Daniela*), *Gabi* (< *Gabriel, Gavril/ Gabriela*), *Ionița* (< *Ioan, Ion/ Ioana*), *Leo* (< *Leonard, Leontin/ Leonela, Leonora*), *Luci* (< *Lucian/ Lucia, Luciana*), *Oli* (< *Olimpiu, Olivian, Oliviu/ Olimpia, Olivia*), *Ștefi* (< *Ștefan/ Ștefania*), *Teo* (< *Teodor, Teofil/ Teodora*), *Vali* (< *Valentin, Valerian/ Valentina, Valeria*).

Astfel de nume neconvenționale considerate de noi unisex (hipocoristice, diminutive) nu apar doar în română, ci și în alte limbi: *Andy* (< *Andrew/ Andrea*), *Bertie* (< *Albert, Gilbert, Norbert, Robert/ Alberta, Roberta*), *Chris* (< *Christopher, Christian/ Christine, Christina, Christiana*), *Freddie, Freddy* (< *Alfred, Frederic, Frederick, Fredrick, Wilfred, Winfred/ Alfreda, Frederica, Winifred*), *Jackie, Jacky* (< *Jack, Jackson, John/ Jacqueline*), *Lou* (< *Louis/ Louisa, Louise*), *Mel* (< *Melvin/ Melanie, Melinda, Melissa, Melody*), *Nicky* (< *Nicholas, Nicolas/ Nicole, Veronica*), *Pat* (< *Patrick/ Patricia*), *Ricky* (< *Eric, Erik, Erick, Derek, Derrick, Frederick, Richard, Roderick/ Erica, Erika, Ericka, Frederica*), *Sam, Sammy* (< *Samuel, Samson/ Samantha*), *Tony* (< *Anthony, Anton, Antony/ Antoinette, Antonia*), *Vinnie* (< *Vincent, Alvin, Calvin/ Lavinia*). (<http://usefulenglish.ru/vocabulary/unisex-names>). Cercetătorii Berry și Harper (1982: 22) confirmă că și în spațiul american „several of the names are popular diminutives or nicknames. Examples are *Bob, Marty, Lou, Kay, Jack, Pat, Alex, Chris, Fran*. These diminutives are seldom given as official names. The use of names for both sexes is usually limited to a brief time span”.

Singurul prenume unisex „pur” întâlnit în română, nehipocoristic și nesusceptibil a fi nume masculin sau feminin, întrebuițat întâmplător și pentru sexul opus, este *Iris*. În continuare, vom încerca să reconstituim mecanismul psiholingvistic prin care *Iris* a devenit prenume unisex. Ca nume propriu provenit, prin onimizare¹⁷, de la ape-

¹⁵ Cel de-al doilea prenume l-a purtat și mama sa, care era învățătoare, cf. https://ro.wikipedia.org/wiki/Cassian_Maria_Spiridon

¹⁶ Pentru amănunte suplimentare v. Felecan 2006: 333–341; Felecan 2011a: 395–410.

¹⁷ Pentru aspecte legate de statutul conjunctural al unor apelative, v. Felecan D. 2013a: 306–316 și 2013b: 219–229.

lativul din sfera lexicală a floriculturii, *iris*, ar fi fost de așteptat ca acesta să-și conserve genul gramatical și în desemnarea genului natural, „acoperind” semantic-denominativ o ființă de sex bărbătesc. Alt argument în favoarea acestei afirmații îl constituie aspectul fonetic al numelui, terminat în consoană, deci fără a avea „aspectul formal articulat” (Tomescu 1998: 38–48) specific (-a) majorității prenumelor atribuite femeilor în România: *Crenguța, Crina, Floarea, Liliana, Margareta* ș.a.¹⁸. Cu toate acestea, unii părinți ignoră „impedimentul” fonetic și aleg drept nume pentru ficele lor *Iris*.

Realitatea antroponimică actuală infirmă, așadar, corespondența scontată, întrucât *Iris* apare cu preponderență în numirea persoanelor de sex femeiesc. Explicația constă, probabil, în asocierea numelui de botez cu numele generic al plantei, *floare*, care este de genul feminin.

Din punct de vedere socio- și psiholingvistic, *Iris* ar putea fi selectat și din rațiuni subiectiv-estetice: este numele celei mai iubite trupe rock din România. Chiar dacă este un *boy-band*, pasiunea părinților pentru muzica rock, implicit pentru formația în cauză, anulează orice constrângeri în deciderea numelui pentru copil¹⁹.

6. Concluzii

Pornind de la premisa că același nume, în sincronie, poate desemna atât un băiat, cât și o fată, existența prenumelor unisex este validată. Situația nu este valabilă și în ce privește numele de familie, fiindcă acestea, prin cutuma națională, îi cuprinde pe toți membrii, indiferent de sex. Slaba reprezentare în română, comparativ cu alte limbi²⁰, a prenumelor unisex poate fi cauzată de cutuma religioasă majoritară (ortodoxă) din țara noastră, de tradiția antroponimică de tip creștin, de conservatorismul conaționalilor²¹, dar și de existența unui număr suficient de mare de nume de botez în nomenclatorul românesc, completat în permanență de împrumuturi din limbile cu care se învecinează româna sau din idiomurile cu care mulți dintre români au intrat în contact în perioada postdecembristă. Șansele ca nomenclatorul românesc să fie îmbogățit cu astfel de prenume sunt infime, deoarece societatea civilă (mai puțin) și cea religioasă (mai mult) nu sunt deplin pregătite să accepte categoria, relativ nouă, de „intruși” nominali.

¹⁸ Limba română consemnează, însă, și câteva masculine terminate în aceeași desinență (*Costea, Dima, Horia, Iorga, Iuga, Luca, Mihnea, Mina, Toma*), fără riscul de a fi confundate cu numele de botez feminine. Totuși, în zilele noastre, ele sunt din ce în ce mai puțin întrebuințate ca prenume, cele mai multe ocurențe înregistrându-se ca nume de familie.

¹⁹ O studentă de-a mea, *Iris*, a mărturisit că aceasta este explicația prenumelui pe care îl poartă, fiind ales de mama sa. Într-o vară, la mare, s-a întâlnit cu un băiat chemat tot *Iris*, ai cărui părinți erau, de asemenea, rockeri.

²⁰ După cum s-a putut vedea, nu am luat în considerare limbi din familii lingvistice diferite de cea indo-europeană, chiar dacă înregistrează exemple de acest tip: araba, chineza, coreeana, japoneza, vietnameza etc. Cauzele, de multe ori, vizează transcrierea respectivelor nume în alfabet latin.

²¹ A se vedea poziția referitoare la homosexualitate, căsătorii între persoane de același sex, operații de schimbare a sexului.

Bibliografie

- Barry, H. III, A. S. Harper. 1982. Evolution of Unisex Names. *Names. A Journal of Onomastics* 30 (1): 15–22.
- Barry, H. III, A. S. Harper. 1993. Feminization of Unisex Names from 1960 to 1990. *Names. A Journal of Onomastics* 41 (4): 228–238.
- Barry, H. III, A. S. Harper. 2014. Unisex Names for Babies Born in Pennsylvania 1990–2010. *Names. A Journal of Onomastics* 62 (1): 13–22.
- Brylla, E. 2009. Female Names and Male Names. Equality between the Sexes. În „*Names in Multi-Lingual, Multi-Cultural and Multi-Ethnic Contact*”, *Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences, August 17–22 2008, York University, Toronto, Canada*, W. Ahrens, A. Embleton, A. Lapierre (eds.), 176–181. (http://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/3621/icos23_176.pdf?sequence=1).
- Erwin, P. G. 2006. Children's Evaluative Stereotypes of Masculine, Feminine, and Androgynous First Names. *The Psychological Record* 56: 513–519.
- Felecan, D. 2013a. Nume proprii și denotații propriale, între monovalență și polifonie. (Abordare pragmalingvistică). În *The Proceedings of the European Integration – Between Tradition and Modernity Congress*, Editura Universității „Petru Maior”, 5: 306–316 (http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari5/IETMS_Part39.pdf).
- Felecan, D. 2013b. Mediated Naming: The Case of Unconventional Anthroponyms (UA). *Names: A Journal of Onomastics* 61 (4): 219–229.
- Felecan, O. 2006. Vechi și nou în antroponimia maramureșeană. În *Lucrările celui de-al XII-lea Simpozion Național de Dialectologie*, 333–341. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Felecan, O. 2011a. Antroponimia maramureșeană – între tradiție și modernitate. În *Confluente lingvistice și filologice*, O. Felecan, D. Felecan (eds.), 395–410. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Felecan, O. 2011b. Prenumele țigănești: între antroponime și nume de branduri. În *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică Ediția I, Interferențe multietnice în antroponimie*, O. Felecan (ed.), 57–68. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Felecan, O. 2012. Numele actuale – între uz și abuz. Reflectarea lor în mass-media. În *Convergențe lingvistice. Lucrările celui de al IV-lea Simpozion internațional de lingvistică* (București, 5–6 noiembrie 2010), N. Saramandu, M. Nevaci, C.-I. Radu (eds.), 83–95. București: Editura Universității din București.
- Felecan, O. 2014a. Unconventional First Names: Between Onomastic Innovations and Illustrious Models. În *Unconventional Anthroponyms: Formation Patterns and Discursive Function*, O. Felecan, D. Felecan (eds.), 133–155. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Felecan, O. 2014b. Categorii de antroponime: prenume și nume de familie neconvenționale. În *Cultura limbii. Omagiu doamnei profesor Domnița Tomescu*, G. Duda (coord.), 121–129. Ploiești: Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești.
- Guéguen, N. 2008. *Psychologie des prénoms pour mieux comprendre comment ils influencent notre vie*. Paris: Dunod.
- Gustafsson, L. 2012. A Reinterpretation of Male and Female First Names in Sweden. Some Socio-Ideological Changes and some Linguistics Traits Relevant to a Reinterpretation of the Swedish Name Law. *Onoma* 47: 101–117.

- Kvaran, G. 2012. Icelandic Laws Concerning Personal Names and their Influence. *Onoma* 47: 163–176.
- Lieberson, S., S. Dumais, S. Baumann. 2000. The Instability of Androgynous Names: The Symbolic Maintenance of Gender Boundaries. *American Journal of Sociology* 105 (5): 1249–1287.
- Ofițeru, A.. 2014. Ce nume NEOBIȘNUIT i-au dat părinții acestui băiețel născut anul trecut în sectorul 1 din București. TOP 20 NUME la băieți și fete în 2013. <http://www.gandul.info/stiri/ce-nume-neobisnuit-i-au-dat-parintii-acestui-baietel-nascut-anul-trecut-in-sectorul-1-din-bucuresti-top-20-nume-la-baieti-si-fete-in-2013-11943474> (accesat în august 2015).
- Raátz, J. 2012. The Giving and Usage of First Names in Hungary. *Names* 47: 13–34.
- Rickel, A. U., L. R. Anderson. 1981. Name Ambiguity and Androgyny. *Sex Roles* 7 (10): 1057–1066.
- Sala, M. (coord.) 1989. *Enciclopedia limbilor romanice* (ELR). București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Tomescu, D. 1998. *Gramatica numelui propriu*. București: Editura All.
- Utne, I. 2012. Converting Non-Norwegian Name Cultures into the Norwegian National Census Register. *Onoma* 47: 81–100.
- ***. 2010. *Dicționarul limbii române* (DLR), Serie nouă, Tomul XII. București: Editura Academiei Române.
- ***. 2012. *Le Petit Larousse Illustré*. Paris: Larousse.

Site-uri (accesate în august 2015)

- <https://dexonline.ro/definitie/unisex>
- <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/unisex>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Dana_International
- https://en.wikipedia.org/wiki/Conchita_Wurst
- http://www.spy.ro/adevaratul-lor-nume-este_27521.html
- <http://www.britannica.com/biography/George-Sand>
- http://french.about.com/od/culture/a/frenchnames_4.htm
- https://en.wikipedia.org/wiki/Unisex_name
- http://www.slate.com/blogs/the_vault/2013/09/13/puritan_names_lists_of_bizarre_religious_nomenclature_used_by_puritans.html
- http://babynames.allparenting.com/babynames/Ideas/Top_50_Unisex_Baby_Names/
- <http://www.babycentre.co.uk/125008043/top-30-unisex-names-photos>
- <http://www.babynames.com/italian-baby-names.php?gender=E>
- <http://www.babynames.com/russian-baby-names.php?gender=E>
- <http://www.behindthename.com/names/gender/unisex/3>
- <http://usefulenglish.ru/vocabulary/unisex-names>
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Cassian_Maria_Spiridon
- <http://www.acasatv.ro/povestiri-adevarate/sava-negrean-brudascu-a-fost-botezata-cu-nume-de-baiat-pentru-a-fi-ferita-de-un-blestem.html>